

טכנולוגיה וחברה

וקנה לך חבר – ואפילו אתה צריך לקנותו בדמים יקרים ולפור עליו ממון כדי שתקנה אהבתו. אבל כרב לא שייך לומר קנה לך רב, שהרב צריך ללמד בחנם: (ר' עובדיה מברטנורא* מסכת אבות פרק א משנה ו)

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות: (משנה מסכת אבות פרק א משנה ו)

השקעה לטווח ארוך

· מדוע צריך "לקנות" חבר, ולהוציא על כך משאבים? מה הבעיה בחברויות "בחינם"?
· כיצד "קונים" חבר? האם ה"קניין" הזה משפיע על אופי החברות?
· במשנה נאמר "קנה לך חבר" בלשון יחיד, מדוע לא לקנות חברים רבים? (עיינו במקור 1 בדף ההרחבות)
· האם יש קשר בין אמרה זו לכין האמרה שאחריה? האם העובדה שהאדם "קונה" לו חברים קשורה ליכולת שלו לדון לכף זכות? (עיינו במקור 2 בדף ההרחבות).

מה הדרך ליצור חברויות לפי יהושע בן פרחיה? מה כמה שונה דרך זו מדרך ההתקרבות לרב, לפי הברטנורא?

· האם יש לכם חברים ש"קניתם"? כיצד נראה הקשר איתם לעומת הקשר עם אלו שבאו "בחינם"?
· כמה חברים "קנייתם" יש לכם, וכמה "חינמיים"? איך נוצרה כל חברות?
· האם אפשר "לקנות" הרבה חברים, או שמספרם של חברי אמת חייב להיות מצומצם?

לפעמים אנחנו עדיין מופתעים קצת כשאנו נזכרים, שמכל בחינה מעשית, המדיום הוא המסר. בזאת אנו אומרים רק שלכל מדיום – כלומר, לכל שלוחה המרחיבה אותנו – יש השלכות על האדם והחברה. השלכות אלה הן תולדה של קנה המידה החדש שמופיע בחיינו עם כל שלוחה המרחיבה אותנו, או במילים אחרות, עם כל טכנולוגיה חדשה. (מרשל מקלוהן**, להבין את המדיה, עמ' 13)

מולטימדיום

· מה פירוש המשפט "המדיום הוא המסר"?
· איזו תפיסה אפשרית בא מקלוהן לשלול באמצעות משפט זה? (עיינו במקור 3 בדף ההרחבות)
· אילו "מסרים" טומנים בחובם אמצעי התקשורת שלנו – האינטרנט, הסמארטפון, הפייסבוק והוואטסאפ? אילו השלכות יש לשימוש בהם, עוד לפני שאלת התכנים המופיעים בהם?
· מה ה"מסר" של המציאות הוירטואלית לגבי מושג החברות? אילו שינויים הוא עובר במציאות זו?
· "כל שלוחה המרחיבה אותנו" – מקלוהן רואה בטכנולוגיה החדשה הרחבה של גוף האדם. מה דעתכם על תפיסה זו? האם המציאות הוירטואלית אינה תוספת חיצונית ואף "דמיונית" בעיניכם?
· האם חברות "וירטואלית" שוות ערך בעיניכם לחברות ממשית? (עיינו במקורות 4-5 בדף ההרחבות)

* הרב ר' עובדיה ירא מברטנורא (איטליה, בערך 1450-1515) היה פוסק, פרשן, רב העיר ומנהיג הקהילה היהודית בירושלים בשלהי התקופה הממלוכית. נודע בעיקר בשל פירושו המרכזי למשנה.

** מרשל מקלוהן (1901-1980) היה פרופסור לאנגלית וראש המרכז לתרבות וטכנולוגיה באוניברסיטת טורונטו שבקנדה. נחשב לאחד האבות המייסדים של ענף חקר המדיה, וחוקר של עתיד הטכנולוגיה.

איין ספק שפייסבוק ושאר הרשתות החברתיות מחברות אותנו לאנשים, עוזרות לרכוש חברים ולתקשר עם העולם. אבל עדיין יש מחלוקת איזה סוג של קשרים הם הקשרים הוירטואליים. לאהרונה נשמעת שוב ושוב הטענה שהם פחות איכותיים, פחות עמוקים, פחות מחייבים. שדווקא בעולם שבו אפשר ליצור חברויות אינטרנטיות בקלות אנשים נעשו בודדים יותר, שהם מאבדים את החברה האמיתית.

(סטפן מארש*, בתוך: דור ה-Y בישראל - דו"ח מחקר, תמר ועוז אלמוג**, פרק 8).

מכל עבר אפשר לשמוע אנשים מתלוננים על מה שהוואטסאפ עשה לנו, על כל הרע שהוא הביא לנו. על איך שהוא דפק לנו את העיניים, שחק את הידיים, והכי חשוב - על איך שהוא הרס את התקשורת בינינו לבין עצמנו, הרים חומות בצורת מסכי טלפון, חסם את היכולת שלנו לתקשר בעזרת דיבור ובל"י אימוג'ם, והפך את ההקלדה לאמצעי התקשורת היחיד שאנחנו מכירים. וזה נכון. אולי. אבל לא במקרה שלי.

עד לפני לא הרבה זמן, הייתי אחד הילדים הדחויים של השכבה. הייתי מסתובב עם קבוצה מאוד מצומצמת של ילדים ולא מדבר או יוצר קשר עם אף אחד אחר. לא כי אני לא רוצה (רציתי, באמת!), אלא כי אני לא יכול. לא יכול לפנות לאנשים בלי לפחד מהדרך בה יסתכלו עליי, ממה שיחשבו עליי ומהסיבה שבגללה יצחקו עליי הפעם. לא יכול לפנות לאנשים בלי להריץ בראש את כל הדרכים שבהם השיחה הזו יכולה להשתבש.

ואז בא הוואטסאפ, והוא אפשר לי לדבר עם אנשים בלי שיהיו עסוקים בצורה המוזרה שבה אני מדבר, בשיניים העקומות שלי, בחיך המוגזם שלי או בקול הצורם שלי. בלי מסכות, בלי דעות מוקדמות. פשוט לדבר, בלי לפחד.

והשתמתי בו, בכלי היעיל הזה, ולאט לאט עלה לי הביטחון והצלחתי לדבר עם אנשים אחרים, גם מחוץ למעגלים שלי, בוואטסאפ ומחוץ, בלי לפחד מה חושבים עליי. והיום - היום אני כבר מדבר עם כולם, והכל בזכות הוואטסאפ.

אז כשכולם עסוקים בלהיות אנטי, בלמצוא את הסיבות למה לא ואת כל מה שרע בוואטסאפ - תנסו להסתכל גם על הצדדים החיוביים, אלו שאפשר רק לצמוח ולהתפתח מהם. ואולי, במציאות מורכבת כמו שלנו, תוכלו לעשות את זה גם בתחומים אחרים, והרבה יותר חשובים.

(עומר דיין, הצד האחר של הוואטסאפ, ortov.org.il, 01/05/2016)

· מה היתרונות והחסרונות של הקשרים הוירטואליים לפי מארש?
· מה במציאות הוירטואלית אפשר לעומר דיין ליצור חברויות? מה היה מונע ממנו לעשות זאת בעולם הממשי?

· מהם המאפיינים של החברות הוירטואלית לפי סטפן מארש?
· איזה מחסום הצליח עומר דיין לעבור באמצעות הוואטסאפ? כיצד?

· "היום אני מדבר עם כולם בזכות הוואטסאפ" - האם לקשרים הוירטואליים יש ערך כשלעצמם, או שהם רק דרך להגיע לקשרים ממשיים?
· האם לדעתכם המציאות הוירטואלית תורמת לקשר בין אנשים או שהיא מזיקה לקשרים שלהם?
· האם אנחנו חיים במציאות יותר חברתית מבעבר או פחות? אם פחות, מדוע כיום אנשים בודדים יותר? (עיינו גם במקורות 6-7 בדף ההרבתות)
· האם ניתן "לקנות" חברים וירטואליים, או שסוג חברים כזה בא רק "בחינם"? האם ניתן ליצור קשר משמעותי דרך האינטרנט?

